

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

TEACHER'S MEDIA LITERACY AS AN IMPORTANT COMPONENT OF PROFESSIONAL ACTIVITY

У статті розкривається актуальність формування медіаосвітніх компетентностей у професійній діяльності викладачів закладів вищої освіти. Обґрунтовано, що підготовка викладачів до застосування медіаграмотності в педагогічній діяльності є одним із важливих напрямів їх фахової підготовки, адже сучасна інформаційна епоха диктує нові правила. Проаналізовано Професійний стандарт викладача закладу вищої освіти та Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, що наголошують на важливості означеної проблеми. Подано визначення такого поняття, як «медіаосвіта», як ширшого, ніж поняття «медіаграмотність», що є складником медіаосвіти. У статті подано надзвичайно важливі особистісні якості сучасних викладачів у сфері медіаосвіти: гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях і самостійно набувати необхідних знань, уміти їх застосовувати на практиці для розв'язання різноманітних проблем, а також самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня; надзвичайно важливим є уміння критично мислити, уміти побачити труднощі, які виникають у реальному світі, і відшукати шляхи їх раціонального подолання; грамотно працювати з інформацією (уміти добирати необхідні для виконання поставленого завдання факти, аналізувати їх, висувати гіпотези щодо розв'язання проблем, робити необхідні узагальнення, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами, формувати аргументовані висновки). Проаналізовано компетентності медіаграмотності: розуміння, використання, комунікація, стратегія. Продемонстровано різні форми формування медіаграмотності викладачів: конференції, фестивалі, семінари, тренінги, проєкти, майстер-класи, підвищення кваліфікації. На цих формах варто дати завдання проаналізувати новітні публікації в мережі Інтернет, підготувати мультимедійну презентацію чи відеолекцію.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, викладач, заклад вищої освіти, форми формування медіакомпетентності.

The article reveals the relevance of the formation of media educational competencies in the professional activities of teachers of higher education institutions. It is justified that the preparation of teachers for the use of media literacy in teaching is one of the important areas of their professional training, because the modern information age dictates new rules. The Professional Standard of a Teacher of a Higher Education Institution and the Concept of Implementing Media Education in Ukraine are analyzed, which emphasize the importance of this problem. At the same time, the definition of such concepts as "media education" as a broader concept and "media literacy", which is a component of media education. The article presents extremely important personal qualities of modern teachers in the field of media education: flexibility to adapt to changing life situations and independently acquire the necessary knowledge, be able to apply them in practice to solve various problems and work independently to develop their morality, intelligence, cultural level; the ability to think critically, be able to see the difficulties that arise in real world and to find ways to overcome them rationally is extremely important; work competently with information (be able to select the facts necessary to perform the task, analyze them, make hypotheses to solve problems, make the necessary generalizations, compare them with similar or alternative options, form reasoned conclusions). Media literacy competencies are analyzed: understanding, use, communication and strategy. Different forms of media literacy formation of teachers are demonstrated: conferences, festivals, seminars, trainings, projects, master classes, certification training. The tasks should be given during these forms to analyze the latest publications on the Internet, prepare a multimedia presentation or video lecture. **Key words:** media education, media literacy, teacher, institution of higher education, forms of media competence formation.

УДК 378.011.3-051:[37.013.3:070+004]
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/2.19>

Прищеп С.М.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Добу, в якій ми живемо, не дарма називають інформаційною, адже стрімка інформатизація, діджиталізація повністю змінили набір формування загальних компетентностей для особистості XXI століття. В Професійному стандарті на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» [3], що є інструментом для систематизації вмінь і навичок, які є основою у діяльності викладачів закладів вищої освіти, підвищення кваліфікації та професійного розвитку, наголошено, що з-поміж загальних компетентностей викладача закладу вищої школи є здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; володіння навичками критичного мислення, які й визначають рівень медіаграмотності. Безперечно, формування медіаграмотності

є одним із провідних завдань освітянської громади. Серед компетентностей здобувачів освіти відзначимо, зокрема, необхідність формування медіаосвітньої компетентності, уміння сприймати, усвідомлювати, систематизувати, використовувати інформацію з різних джерел (освітньо-довідкової літератури паперового та онлайн-формату, електронної пошти, мережі Інтернет загалом). Звісно, діяльність кожного педагога передусім спрямовано на формування медіакультури вихованців, і, власне, вона повинна починатися з формування його власної медіакомпетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В Україні розроблено і прийнято нову редакцію «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні», головна ідея якої полягає у «підготовці дітей

і молоді до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формуванні у громадян медіаінформаційної грамотності і медіакультури відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» [1]. Проблема медіаосвіти, медіаграмотності та медіакомпетентності у сучасній педагогічній науці присвячено праці провідних українських вчених О. Волошенюк, В. Іванова, Н. Найдюнової та інших; вітчизняний та світовий досвід медіаосвіти висвітлено у роботах А. Дилижан, О. Нечай, О. Самарцева, О. Шарикова, Є. Черкашина.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У працях В. Іванова, О. Волошенюка [2] «Медіаосвіта та медіаграмотність», «Медіаграмотність і критичне мислення на уроках суспільствознавства» розкриваються загальні поняття про медіа, правові основи функціонування медіа у суспільстві, визначаються види медіа та їх вплив на розвиток особистості, однак недостатньо розкрито особливості формування медіаграмотності у майбутніх викладачів.

Мета статті – розкрити особливості формування медіаграмотності у майбутніх викладачів.

Виклад основного матеріалу. XXI століття ознаменувало собою представлення нових компетенцій людини, що пов'язані з життям у сучасному інформаційному суспільстві та сприяють оволодінню новітніми технологіями пошуку та обробки інформації, розумінню доцільності їх застосування, здатності критичного ставлення до розповсюджуваних по каналах ЗМІ повідомлень, умінню уникати негативних впливів мас-медіа.

Медіакомпетентність викладача, полягає не лише в оволодінні технічними засобами, які швидко змінюються, а й у критичному ставленні до здобутих знань чи почутої інформації. Найважливішою частиною медіаграмотності є вміння критично мислити та сприймати подану інформацію, декодувати медіатексти. Медіакомпетентність включає в себе складники медіаграмотності, медіакультури, медіатворчості, медіаімунітету тощо.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, нами визначено, що медіаосвіта – це частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіа-культури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні, так і новітні медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Оскільки поняття «медіаосвіта» ширше, то має на меті формування медіаграмотності. Медіаграмотність – це найважливіший комплекс навичок і знань, або набір компетентностей, необхідних людині в сучасному інформаційному суспільстві [2].

Медіаграмотність, як зазначено, формує навички знаходження потрібної інформації і переконуватися в її вірогідності; відокремлення пропаганди

від фактів і фільтрування інформації в ситуаціях конфлікту; що таке інформаційна безпека і чим вона відрізняється від цензури, як розпізнавати маніпуляцію – це лише неповний список викликів, що стоять перед людьми. Медіа так інтегрувалися в наш повсякденний життєвий простір, що більшість людей їх просто не помічають, а тому не здатні критично оцінювати, піддавати сумніву все, що вони читають або сприймають через візуальні образи та звуки.

Із розвитком суспільства сучасному педагогу варто усвідомити та зрозуміти, що не так важливо отримати інформацію, як визначитися, яка інформація потрібна. Також надзвичайно важливі в цьому аспекті особистісні якості сучасних викладачів:

- гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях;

- самостійно набувати необхідні знання, уміти їх застосовувати на практиці для розв'язання різноманітних проблем, а також самостійно працювати над розвитком власної моральності, інтелекту, культурного рівня;

- критично мислити, уміти побачити труднощі, які виникають у реальному світі, і відшукати шляхи їх раціонального подолання;

- грамотно працювати з інформацією (уміти добирати необхідні для виконання поставленого завдання факти, аналізувати їх, висувати гіпотези щодо розв'язання проблем, робити необхідні узагальнення, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами, формувати аргументовані висновки).

Нідерландська організація, яка спеціалізується на медіаграмотності, Mediawijzer.net, звернулася до експертів, щоб визначити, які це мають бути компетентності. Остаточним результатом є одна модель, яка включає ряд компетентностей із медіаграмотності [4]:

- 1) розуміння (вплив ЗМІ на суспільство);

- 2) використання (можливість застосування програмного забезпечення, додатків);

- 3) комунікація (пошук та обробка інформації, використання соціальних мереж);

- 4) стратегія (досягнення цілей за допомогою засобів масової інформації).

На основі аналізу літератури нами виокремлено основні засоби та форми формування медіакомпетентності. До засобів реалізації медіаосвіти належать:

- традиційні (архівні документи, друковані видання, радіо, кіно, телебачення тощо);

- новітні (комп'ютер, інтернет, девайси, гаджети тощо).

До основних форм формування медіакомпетентності відносимо: «круглий стіл», міжвідомчий семінар, інтернет-конференцію, фестиваль з медіаосвіти, віртуальну медіаосвітню групу,

мультидисциплінарну конференцію, майстер-класи, семінар-практикуми, тренінги, наукові проекти, підвищення кваліфікації, вебінари тощо.

Кожен викладач повинен володіти медіаосвітніми компетентностями, аби якісно підготуватися до заняття. У процесі підготовки викладачі можуть користуватися новітніми публікаціями з того чи іншого питання в мережі Інтернет, готувати мультимедійну презентацію чи відеолекцію.

Висновки. Важливість медіаосвіти в сучасному світі зумовлена тим, що в умовах глобалізації та інформаційного суспільства мас-медіа відіграють надзвичайно вирішальну роль та впливають на наше сприйняття навколишнього світу. Медіаграмотність дає людині інструментарій для самозахисту й учить критично сприймати медіаповідомлення. Таким сучасним, з уміньми й навичками володіння інформаційно-комунікаційними технологіями та використання медіаосвітніх технологій і засобів, має бути викладач. Особливо важливим є те, що сучасні комп'ютерні технології в поєднанні з освітніми медіатехнологіями стають ефективними засобами навчання та саморозвитку майбутніх фахівців. Тому сучасний викладач, який володіє медіаграмотністю, буде мати можливість заохочувати та розвивати у студентів проблемне

мислення, пов'язане із медіа, спонукати до самостійного пошуку медіаінформації, розвивати здібності використовувати численні медіаджерела для вирішення навчальних завдань, міркувати над власним медійним досвідом та інше. Аналіз завдань діяльності викладача закладу вищої освіти щодо медіапідготовки учнівської молоді переконує, що провідними серед них слід визнати саме розвиток медіакомунікативних здібностей та критичного мислення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. URL: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm (дата звернення: 14.11.2021).
2. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Іванов, О. Волошенко. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
3. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20hrupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf (дата звернення 19.11.2021).
4. Саварин П. Підготовка майбутнього викладача технічних дисциплін до застосування медіатехнологій у професійній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2017. 18 с.